

جمعیت‌شناسی تحصیلات ۲/۱ میلیون کارمند دولت

صفحه ۱۶

روزنامه خبری تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای فرهنگیان، نگاه جوانان
۱۶ صفحه
۱۰۰۰۰ تومان

فرهختگان

شماره مسلسل ۲۸۷۲
دوره: ۱۳۴ در بهشت ۱۳۰۴
۲۰ خرداد ۱۳۴۵
۲۰۲۴
شماره ۴۱۴۶

www.fdn.ir No. 4136 | 16 Pages

روزنه‌گشایی کتاب

گرانی کتاب برای مردم آزردهنده است اما افرادی که سال قبل به نمایشگاه نمی‌آمدند حالا هستند

ردیف	نام نامزد	شماره	نام نامزد	شماره
۱	آهنو	۲۱	سید	۲۱
۲	امیر	۲۲	سید	۲۲
۳	اسکندر	۲۴	سید	۲۴
۴	نورانی	۲۵	سید	۲۵
۵	پورمحمدی	۲۶	سید	۲۶
۶	نوری	۲۷	سید	۲۷
۷	عزرا	۲۸	سید	۲۸
۸	سید	۲۹	سید	۲۹
۹	رحمان	۳۱	سید	۳۱
۱۰	پارسا	۳۲	سید	۳۲
۱۱	رابعی	۳۴	سید	۳۴
۱۲	پان‌نسی	۳۵	سید	۳۵
۱۳	راضی	۳۶	سید	۳۶
۱۴	سراج	۳۷	سید	۳۷
۱۵	سید	۳۸	سید	۳۸

راهبرد رقابت و مشارکت در انتخابات مجلس چقدر محقق شد؟
سهم گروه‌های سیاسی در مشارکت پایین چقدر است؟

اصولگرا اصلاح طلب شما متره‌مید!

دکتر پهرانچی در حاشیه آغاز چهارمین رویداد صدرا واحد نجف‌آباد
۳۳ هزار دانشجو در ۲ ترم گذشته
وارد طرح پویش شده‌اند

تغییر سطح بازدارندگی تهران چه معنایی دارد؟

توان اتمی ایران برای مهار هیتلرها

محسن مومنی شریف در گفت‌وگو با «فرهختگان» از تاریخ حوزه می‌گوید

حوزه هنری؛ از مخملباف تا قیصر امین پور و آوینی

۱۶، ۱۷

۸

۲

قیدگذاری غلط برای مشارکت مردم؟ رفتن به بیراهه

یادداشت

محمدباقر شایرمنهنجی
سیاست‌پژوه اقتصاد

بعد از استفاده رهبر انقلاب از عبارت مشارکت مردمی در شعار سال، یکی از جریان‌های فکری، با بیان قوی و خاص مفهوم اصیل این عبارت را تقلیل داده است. این جریان دو گزاره اصلی برای این منظور دارد: ۱- اجیر شدن کراحت‌دار و مشارکت مردمی به کسب و کارهای کوچک محدود می‌شود. ۲- انبوه‌سازی و وجود بنگاه‌های بزرگ با مشارکت مردمی ناسازگار است. در این یادداشت نگرانه ضمن بررسی کراحت اجیر شدن، به این مهم می‌پردازد که آیا مشارکت مردم در جهت تولید مقید به مقیاس تولید است یا خیر.

تقلیل مشارکت مردمی به کسب و کارهای کوچک با کراحت اجیر شدن

مبنای اصلی مورد بحث در طرح گزاره‌هایشان، این روایت است: امام باقر (ع) فرمود: کسی که خود را اجیر دیگران کند، راه به دست آوردن روزی را برای خود محدود ساخته است؛ چگونه روزی اش محدود نشود، در حالی که تمام نتیجه تلاش هایش برای کارفرمایش خواهد بود؟

مرحوم فیض کاشانی، در توضیح روایتی می‌فرماید: «با توجه به اجیر شدن حضرت موسی علیه‌السلام برای حضرت شعیب علیه‌السلام (آیه ۲۶ و ۲۷ سوره قصص)، و امیرمؤمنان علیه‌السلام برای فردی به نام تون، اجیر شدن را مکرر و دانسته، ایشان روایت را به موردی حمل کرده که اجیر، تمام وقت خود را در اختیار صاحب کار قرار داده است و به همین جهت، هر آنچه به دست می‌آورد، آن صاحب کار است؛ ولی اگر اجاره برای کار باشد، کراحت ندارد.» بنابراین نکته اول در مورد این روایت این است که دایره شمول آن افرادی است که خود را صدراعبد به اجاره فرد دیگری درآورده و هر فعلیتی برای خود یا هر فرد دیگری غیر از مخرج منع کرده‌اند.

با توجه به قانون کار کشور، کارگر و کارمند در این دایره قرار نمی‌گیرند. نکته دوم، در قفه اسلامی احکام بسیاری برای اجاره وجود دارد که به نوعی تأیید ضمنی این کار است و روایت ناظر به حرمت باحتی کراحت چنین اجاره‌ای نیست. همچنین احادیث و روایات متعددی در مورد رابطه کارگر با کارفرما و حقوق آن نسبت به یکدیگر وجود دارد که گزاره مطرحه آن جریان فکری را رد می‌کند.

نکته سوم، همه مردم این امکان را ندارند که خود مستقلانک و سرمایه داشته باشند تا در ملک خود کشاورزی انجام داده یا با مال و سرمایه خود به تجارت و کسب‌وکار بپردازند؛ علاوه بر این، برخی افراد در زمینه فعالیت تولیدی، مهارت و تخصص ندارند و در امور مدیریتی، اداری و سازمانی دارای تخصص هستند. برخی دیگر در ارائه خدمات (مثلاً خدمات آموزشی) متخصص هستند. دیدگاه آن جریان در مورد اینها چیست؟ کسب‌وکار کوچک و اجیر شدن برای یک مدیر یا یک استاد دانشگاه چگونه است؟

نکته چهارم، امروزه به جهت شکل‌گیری نهادها و سازمان‌های مختلف و رفع نیازهای اجرایی آنها، توسعه کسب‌وکارها، فعالیت‌های نظارتی و... وجود افرادی به جهت انجام امور اداری ضرورت می‌یابد؛ بنابراین اجاره‌ای جز استخدام نیروی انسانی در این بخش‌ها نیست. دیدگاه آن جریان در مورد اینها چیست؟ یک ناظر چگونه می‌تواند اجیر باشد؟

مظاهری در یادداشت منتشر شده در راسخون، «مشروعیت اجیر شدن را به این شکل مطرح می‌کند که یکی از طرق تحصیل درآمد، اجیر شدن برای دیگران است. استخدام شدن برای انجام دادن کار، امری جایز است و قهراً آن را قاعده «الاجارة احد معاش العباد» نامیده‌اند.» این قاعده کلی است که قابل تطبیق بر مصداق گوناگون است. ماهیت اجاره، تمایک منفعت معلوم در مقابل عوض معلوم است. اول مشروعیت اجاره عبارتند از:

- ۱- **قرآن:** «وَمَنْ قَسَمَ آتَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفَتَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ فَيُدَارِبُونَ بَعْضَهُمْ بَعْضًا سَخِرَ لَكُمْ فِيهَا لَعْنَةُ الْكُفْرَانِ» (تورفت، ۲۳)؛ «این مردم معیشت در زندگی دنیا را تقسیم کردیم و گروهی را بر گروهی دیگر برتری بخشیدیم تا از یکدیگر کار بگیرند و رحمت پروردگارت بهتر است از آنچه می‌اندویند. امیرالمؤمنین (ع) در تفسیر این آیه بیان فرموده که مضمونش این است: خداوند طیب این آیه، به ما خیر داده است که اجاره، یکی از معاش خلق است؛ زیرا او با حکمت خود بین هست‌ها و اراده‌ها و دیگر حالات مردم تفاوت ایجاد فرمود و این تفاوت را پایه‌ای برای تأمین زندگی مردم قرار داد. بر این اساس هر انسانی می‌تواند انسان دیگری را برای انجام کاری به استخدام درآورد.»
- ۲- **سنت:** امیرالمؤمنین (ع) خودش را به اجاره یک نفر بهودی درآورد که بری آن سقایی کند و در مقابل هر دلو آب یک تانه خرما گرفت. پس از آنکه خرماها را گرفت آنها را برای پیامبر گرامی اسلام برد.»
- ۳- **اجماع:** همه مسلمین بر مشروعیت اجاره اتفاق نظر دارند. عقد اجاره یکی از عقود (بیمن‌ها و قراردادها) اسلامی است و طبق آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَتُمْنُونَ بِالْعُقُودِ» (مانده) «وقای به آن واجب است. مراد ما از اجاره در اینجا اجاره انسان و نیروی کار است نه اجاره اموال منقول و غیر منقول؛ «اجیر» کسی است که با تعهد خاص

نیروی کار خود را در اختیار دیگری می‌گذارد و برای او در مقابل اجرت، کار می‌کند، در هر مورد که باشد، اعم از اینکه کار مربوط به صنعت یا تجارت یا بنایی یا خدمات و سایر امور باشد.

با توجه به نکات فوق، روشن است که روایت مورد استفاده جریان فکری (معتقد به کوچک زیباست)، اقتضات و شرایطی دارد و نمی‌توان آن را به تمامی موارد اطلاق کرد.

مشارکت مردمی بدون قید مقیاس کوچک یا بزرگ

ناسازگاری انبوه‌سازی و وجود بنگاه‌های بزرگ با مشارکت مردمی و استثماراری خواندن روایت کارفرما، سرمایه‌گذار و کارگر در حالی مطرح می‌شود که با بیانات مقام معظم رهبری مغایرت جدی دارد:

تولید انبوه: «اقتصاد البته هدف جامعه اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمی‌توان به هدف‌ها رسید. تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل کشور که مبتنی بر تولید انبوه و کیفیت، و توزیع عدالت محور، و مصرف به اندازه و بی اسراف، و مناسبات مدیریتی خردمندانه است و در سال‌های اخیر از سوی اینجانب باها تا کار و بر آن تأکید شده، به خاطر همین تأثیر شگرفی است که اقتصاد می‌تواند بر زندگی امروز و فردای جامعه بگذارد (بیانیه گام دوم - ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)».

منطق تولید انبوه، ایجاد صریح مقیاس و توانایی تصرف بازارهای خارجی است. با مدل «حذف تولید انبوه» که خلاف متن صریح بیانیه گام دوم است، اقتصاد ایران اساساً توان رقابت در بازارهای جهانی را از دست خواهد داد و در بسیاری از تولیدات، امکان صادرات نخواهد داشت. این مغایر با بند ۱۰ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خلاص ارزآوری مثبت) است.

رابطه سرمایه‌گذار، کارفرما و کارگر: «سرمایه‌گذار و کارفرما، لازم و ملزوم هم هستند؛ این نباشد، کاری از او بر نمی‌آید او نباشد، از این کاری بر نمی‌آید؛ هر دو به هم احتیاج دارند (۱۳۹۲/۲/۹)»؛ «کارفرما هم مهم است؛ او هم باید باشد تا کارگر بتواند کار کند. کارگر و کارفرما در دو هم‌کارند در خط مقدم نبرد اقتصادی (۱۳۹۲/۲/۵)»؛ تأکید بر بنگاه بزرگ و همکاری آن با بنگاه کوچک: «آن حقیقتی است که انسان به طور روشن مشاهده می‌کند، این است که بنگاه‌های تولیدی بزرگ کشور ما، در طول سال‌های متعدد، رشد چشمگیری داشته‌اند. این رشد چشمگیر از سوی بخش خصوصی - این بنگاه‌هایی که گفتیم، منظوم بنگاه‌های بخش خصوصی است - خیلی برعکس است؛ این نشان دهنده وجود یک بخش خصوصی توانا و قدرتمند در کشور است و این خبر مهمی است (۱۳۹۲/۱۱/۱۰)»؛ «ندکتر بعدی مربوط به شرکت‌های کوچک و متوسط است که من چند سال قبل از این، در سخنرانی اول سال به خصوص روی آن تأکید کردم. این شرکت‌های کوچک و متوسط، نقش زیادی در ایجاد اشتغال و در ایجاد ارزش افزوده برای کالاهای دارند و می‌توانند کمک کنند؛ ما اینها را احتما از نظر دور نداریم؛ هم دستگاه‌های دولتی به اینها توجه کنند، هم بنگاه‌های بزرگ در تجربه تولید خودشان با اینها همکاری کنند و اینها تازه سرمایه بدهند و به آنها کمک کنند (۱۳۹۲/۱۱/۵)».

اینها تنها بخش کوچکی از بیانات رهبر انقلاب در این زمینه‌ها است. آنچه به طور صریح از مجموعه بیانات و منظومه فکری ایشان برمی‌آید این است که هر دو بنگاه بزرگ و کوچک برای اقتصاد لازم است. مشارکت مردم مقید به مقیاس تولید نیست. با توجه به این موارد بهتر است جریان‌های فکری که به جای بحث در مورد (کوچک زیباست) که چند دهه از منسوخ شدن ادبیات آن می‌گذرد، به ارائه مدل‌های مشارکت و همکاری بنگاه‌های بزرگ و کوچک بپردازند. قیدگذاری غلط برای مشارکت مردم، هم سیاست‌گذاران را گمراه می‌کند و هم ظرفیت مردم برای بخش‌های مزیت‌دار و پیشران اقتصاد را نادیده می‌گیرد.

منبع

- ۱- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، آخوندی، محمد، ج ۵، ص ۹۰، باب «کتاب فی اجارة الزبیل نقتنه»، تهران، دار الکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۴۷.
- ۲- رجال النجاشی، ج ۲، ص ۶۹ (رقم ۶۵۴).
- ۳- لاحظ کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۲۵۹ (ح ۴)، ص ۲۴۰ (ح ۲۰).
- ۴- یادداشت کار و حقوق کارگر از دیدگاه اسلام، راسخون، ۱۳۹۶.
- ۵- بجنوردی، حسن، القواعد الفقهیه، تحقیق مهدی مهبریزی و محمد حسن درانی، (قم، نشر دلیل ما، ۱۳۴۴) ف ۷۵۷.
- ۶- عاملی، محمد و سبیل الشیعه، تحقیق عبدالرحیم ربانی شیرازی (تهران، مکتبه الاسلامیه، ۱۳۴۴)، ۱۳۲۴۴.
- ۷- ابن فهد، احمد، المهذب الباع، تحقیق مجتبی عراقی، (قم، موسسه نشر اسلامی، بی‌تا)، ۳۷۸.
- ۸- در قفه کلی که برای دیگری در مقابل گرفتن مزد کار می‌کند، اجیر نامیده می‌شود و این اعم از مفهوم کارگر در اصطلاح قانون کار جمهوری اسلامی ایران و غیر آن است.

فرهختگان

کتاب علیه فراموشخانه

کتاب علیه فراموشخانه

کتاب علیه فراموشخانه

در عصر حکمرانی شبکه‌های اجتماعی دفاع از کتاب و کتابخوانی می‌تواند
جزء آخرین تلاش‌ها برای فرار از ابتدال حقیقت باشد

کتاب علیه فراموشخانه

اگر علاقه‌مند به تهیه و ویژه‌نامه‌های روزنامه فرهختگان هستید به شماره زیر پیامک بزنید

۰۹۱۰۵۸۱۰۶۵۳۳

www.farhikhtegandaily.com